

ІМПЕРАТИВИ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Шатохіна Юлія

Кандидат технічних наук

Викладач Чернігівського національного технологічного університету

вул.Шевченко, 95, м.Чернігів, Україна, 14027

E - mail: Juliaaabest@gmail.com

Шатохина Юлия

Кандидат технических наук

Преподаватель Черниговского национального технологического университета

ул.Шевченко, 95, г. Чернигов, Украина, 14027

Shatohina Julia

Ph.D.

Lecturer of Chernihiv National Technological University

Shevchenko, 95, Chernihiv, Ukraine, 14027

Проаналізовано деякі складові процесу інтенсифікації впровадження систем управління якістю, що визначає можливість увійти у глобальний ринок продукції і послуг. Виявлено, що зростання кількості суб'єктів господарської діяльності – забруднювачів

довкілля - потребує спеціальної інформаційно – просвітницької роботи, яку запропоновано проводити на базі постійно діючого безкоштовного Консультаційного центру із залученням фахівців відповідних навчальних закладів. Розроблено алгоритм підготовки до впровадження систем управління якістю з використанням фактору працевлаштування.

Ключові слова: системи управління якістю, залучення виробників у процес сертифікації, екологічні стандарти.

Проанализированы некоторые компоненты процесса интенсификации внедрения систем управления качеством, что определяет возможность ввойти в глобальный рынок продукции и услуг. Выявлено, что увеличение количества субъектов хозяйственной деятельности - загрязнителей окружающей среды - требует специальной информационно - просветительской работы, которую предлагается проводить на базе постоянно действующего бесплатного Консультационного центра с привлечением специалистов высшей школы. Разработан алгоритм подготовки к внедрению систем управления качеством с использованием фактора трудоустройства.

Ключевые слова: системы управления качеством, вовлечение предпринимателей в процесс сертификации, экологические стандарты.

Analyzed some components of an intensification of the implementation of quality management systems that determines the possibility to join up with the global market products and services. Revealed that the increase in the number of business entities - environmental pollutants - require special awareness - raising work, which will be reflected on the basis of a permanent free Counselling Centre with the involvement of higher education. The algorithm of preparation for the implementation of quality management systems with the use of factor employment.

Keywords: quality management system, the involvement of entrepreneurs in the process of certification, environmental standards.

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.06.2013 №492 - р [1] підкреслює важливість інтенсифікації впровадження і функціонування систем управління якістю (СУЯ), екологічного управління та інших систем управління. В літературних джерелах приділяється увага пошуку шляхів вирішення цього актуального завдання. На додаток до законодавчих і нормативних документів пропонується враховувати методичні, соціальні та інші аспекти впровадження СУЯ [2 - 13].

Так, проводяться дослідження [2] щодо виявлення і врахування таких складових «інфраструктури якості» як стандартизація, метрологія, оцінювання відповідності, акредитація, ринковий нагляд, захист прав споживачів, оцінювання якості. Запропоновано створення фахових систем оцінювання якості, обґрунтовано розроблення єдиних правил щодо застосування інструментарію оцінювання якості за фаховим принципом. Розробляються [3] теоретичні основи проектування інтегрованих систем, що забезпечують задану якість виробів та послуг в умовах швидкозмінних вимог споживача.

Встановлено [4], що поліпшенню результативності систем управління якістю організацій сприятиме визначення статистичних методів, наприклад, у двадцяти пунктах ДСТУ ISO 9001:2009 існує потреба у використанні кількісних даних.

На основі аналізу участі представників України у роботі міжнародних організацій зі стандартизації [5] порівняно з фахівцями провідних країн (США, Великобританія, Німеччина, Японія, Корея, Китай) визначається необхідність спрямовувати політику держави таким чином, щоб активізувати роботу національних технічних комітетів, а також щоб вона містила як роз'яснювальну, так і заохочувальну складову, що створить умови для залучення представників усіх форм господарювання.

Визнається важливим використання світового досвіду щодо розвитку соціальної відповідальності, збереження довкілля шляхом впровадження екологічних стандартів [6 -

9]. У першому десятирічному періоді (1998 - 2008 р.р.) виявилися недостатніми темпи впровадження екологічних стандартів серії ISO 14000 [7], нині, коли Україна обрала європейський напрямок розвитку, впровадження екологічних стандартів отримує ще більше значення. З урахуванням загрозливого глобального забруднення довкілля відбувається постійний перегляд міжнародними експертами екологічних стандартів, актуалізація їх відповідно до сучасних вимог. Так, готується нова редакція стандарту ISO 14001, стандартів на викиди парникових газів ISO 14064, ISO 14065 та інше [8]. У 550 міжнародних стандартах ISO розглядаються питання керування водопостачанням і водовідведенням [9], вважається, що пов'язані з водою проблеми є одними з найскладніших. Тому особливу зацікавленість викликає стандарт ISO 14046 на водний слід, який дозволить отримати інструмент оцінювання потенційного впливу на довкілля, пов'язаного з використанням або забрудненням води.

Значна увага в публікаціях приділяється питанням професійної підготовки [5,10 - 13]. Серед чинників «зеленого зростання» України виділяються використання відповідних систем менеджменту і підготовка і сертифікація фахівців із екологічного управління [10].

Важливою визнається неперервна освіта у професійному зростанні [11], що забезпечує відповідність фахівців вимогам науково - технічного прогресу. Автори [5] підкреслюють, що, наприклад, у Японії особлива увага приділяється навчанню у сфері міжнародної стандартизації, і саме ця країна направляє 5000 експертів для роботи у міжнародних організаціях зі стандартизації, що дозволяє лобювати інтереси держави на міжнародному рівні.

Активно використовуються існуючі можливості підвищення кваліфікації у ДП «УкрНДНЦ» та його філіях, запуск національних онлайн – платформ для надання громадських зауважень [12]. Вказані можливості професійного зростання передбачені для спеціалістів, які мають певний досвід у напрямках стандартизації, сертифікації та управління якістю (ССЯ). Це, звичайно, дуже важлива, але незначна за кількістю частка бізнесового суспільства, який на даному етапі в Україні має певні особливості, зокрема, недостатній рівень підготовки щодо СУЯ. Тому особливої уваги заслуговує думка [13]: «Потрібно побудувати нові «дружні стосунки» між...суспільством і бізнесом...широко розгорнути відповідну навчально - просвітницьку роботу».

Метою даної роботи є виявлення неврахованих складових у навчально - просвітницькій роботі щодо інтенсифікації впровадження систем управління.

Для досягнення поставленої мети обрано наступні задачі:

- аналіз залежності потенційної ролі України від впровадження СУЯ;
- поліпшення просвітницької роботи щодо впровадження СУЯ шляхом охоплення осіб без спеціальної підготовки щодо ССЯ з використанням фактору працевлаштування.

Результати досліджень.

Проведений нами аналіз літературних джерел свідчить, що на залучення виробників у процес сертифікації систем управління впливає складна соціально - економічна ситуація, яка вимагає нових підходів і не обмежуватись тими СГД, які вже мають певний стаж, досвід з надання продукції або послуг, зацікавлені у формуванні позитивного іміджу і здатні фінансувати впровадження СУЯ.

Так, для одного із найбільших регіонів України - Чернігівщини - останнім часом зменшилась потреба у продукції і послугах, які багато років забезпечували зайнятість населення, припинили функціонування величезні комбінати синтетичних ниток, радіозавод та інші. Руйнація великих виробництв привела спочатку до безробіття. Тривалий час безробіття в Чернігівському регіоні, розраховане за методикою Міжнародної організації праці [14 с.55], та й по Україні в цілому, трималось на високому рівні, що означало стабільно низьку спроможність значної кількості українського населення до вживання якісних та безпечних сертифікованих продуктів. Таким чином, вітчизняний споживач (ринок) за даних умов не змушував виробника підтверджувати

якість та безпечність і не сприяв інтенсифікації процесу впровадження систем управління якістю, систем управління безпечністю харчових продуктів (НАССР) і тим більше систем екологічного керування (СЕК). Розглядаючи динаміку сертифікації на фоні соціально - економічного стану в нашій країні за той десятирічний період, коли в Україні було введено в дію екологічні стандарти серії ISO 14000 (період 1998 - 2008 р.р.), бачимо, що в окремих регіонах України ще у 1998 році рівень безробіття становив 14%, що у 1,5 – 2 рази перевищувало рівень безробіття в таких країнах як Румунія, Чехія, і саме ці держави у наступних 2004 - 2008 роках мають приріст СУЯ у 5 - 10 разів більше порівняно з Україною [15 с.47; 16 с.24].

Далі руйнація великих виробництв привела до інтенсивного розвитку дрібного і середнього бізнесу, з роками зростала кількість суб'єктів господарювання (СГД), як це показано на Рис.1, вже за перший десятирічний період кількість СГД зросла на 60% [7]. Але існуючий ринок має свої вимоги, пристосуватись до яких пересічним громадянам не просто. Відсутність певного досвіду вчорашніх безробітних приводить до того, що кількість ліквідованих СГД від кількості створених становить значну частку, як це показано на Рис. 2: у 2011 році ця частка становила 60%, у 2013 році – 61%, у 2014 році - 68% [14,17,18].

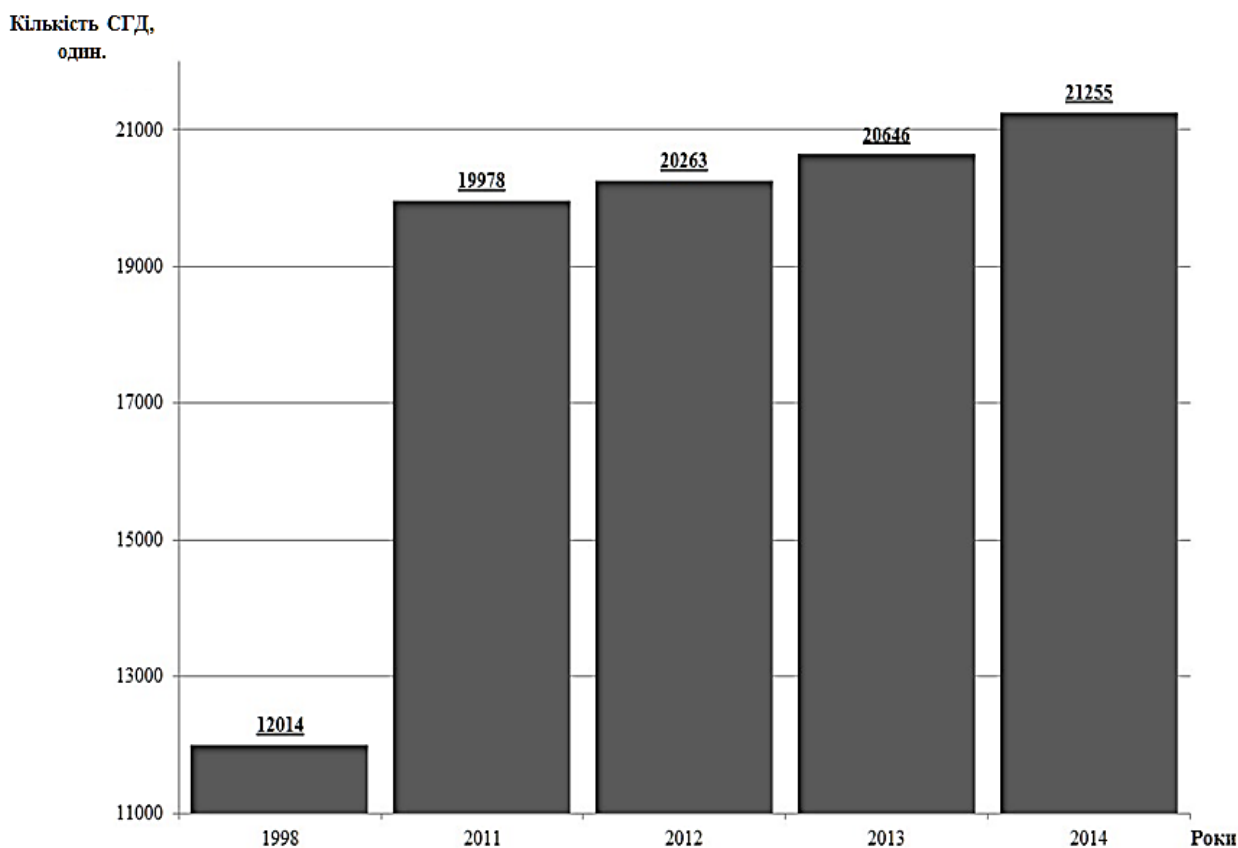

Рисунок 1 – Зміна кількості регіональних суб'єктів господарювання

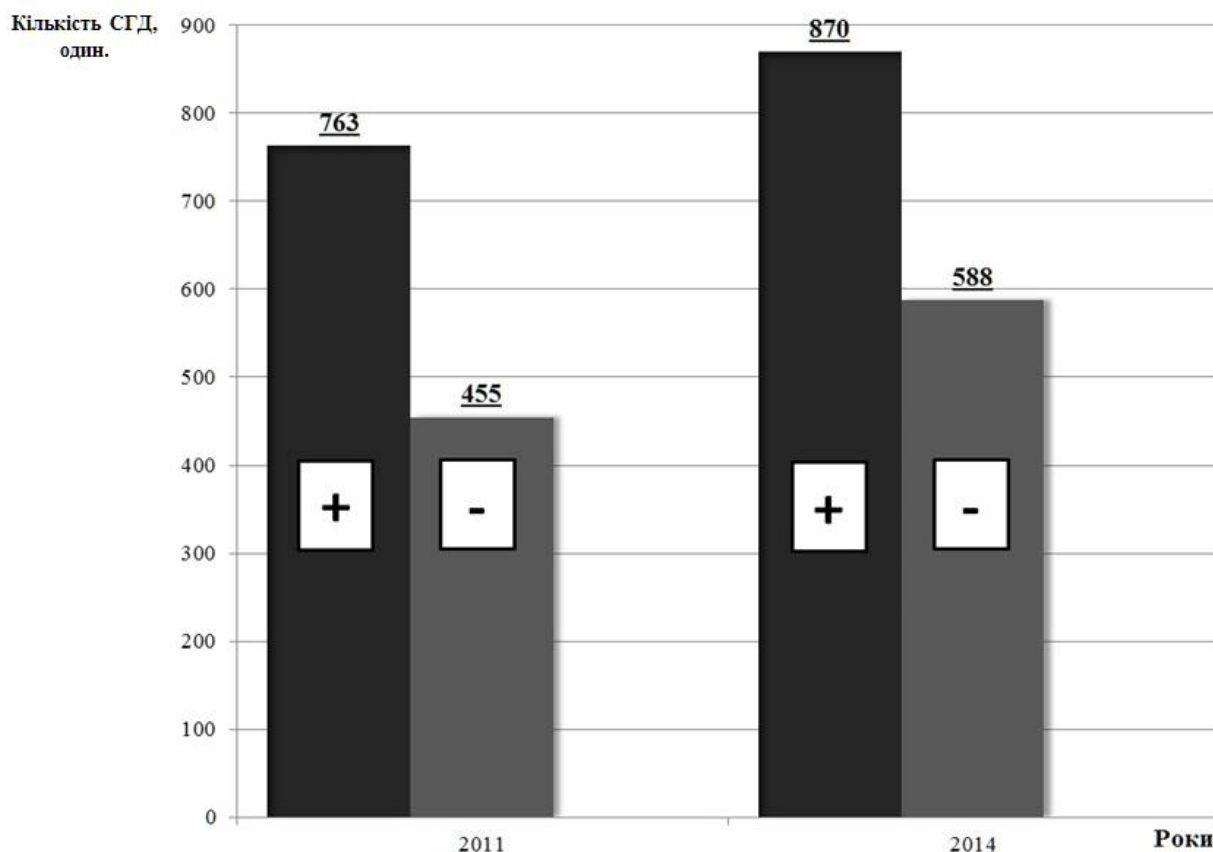

Рисунок 2 – Співвідношення регіональної кількості створених (+) і ліквідованих (-) суб'єктів господарської діяльності

Велика кількість нових дрібних нестабільних виробництв з незначною потужністю і невеликими прибутками зазвичай не мають перспектив у конкурентній боротьбі, а також можливості (бажання) витратити кошти на сертифікацію, тим більше, що споживачі не створюють для цього передумов. Переважна більшість фірм, які вже впровадили системи управління - це впевнені у своєму майбутньому стабільні виробництва з перевіреними часом замовниками та постачальниками, які готові вийти з конкурентоздатною продукцією на європейський ринок, але таких виробництв у попередні роки небагато – 0,01% від загальної кількості [19]. Кількість СГД, які за організаційно - правовими формами господарювання відносились до акціонерних товариств і фермерських господарств, у 2013 році становила лише 6,1%, в той час як товариства з обмеженою відповідальністю та приватні підприємства становили 42,1% [17].

Відомо, що довіру європейського споживача до якості запланованих робіт та послуг забезпечує проведення сертифікації, але [15] впровадження СУЯ, НАССР та СЕК в Україні відбувається значно повільніше, ніж у багатьох Європейських країнах. Незважаючи на те, що динаміка кількості СГД носить позитивний характер (їх кількість постійно зростає з роками: у 1998 році кількість СГД дорівнювала 12014 одиниць, через п'ятнадцять років ця кількість зросла до 21255, тобто збільшилась у 1,77 раз), але поширення сертифікації поки незадовільне. Темпи впровадження стандартів серії ISO 14000 на цих підприємствах суттєво відстають від темпів зростання СГД - забруднювачів довкілля. При цьому не охоплені впровадженням СУЯ організації створюють умови, які унеможливають екологічну діяльність інших тим, що забруднюють довкілля, як це показано на Рис. 3 [20].

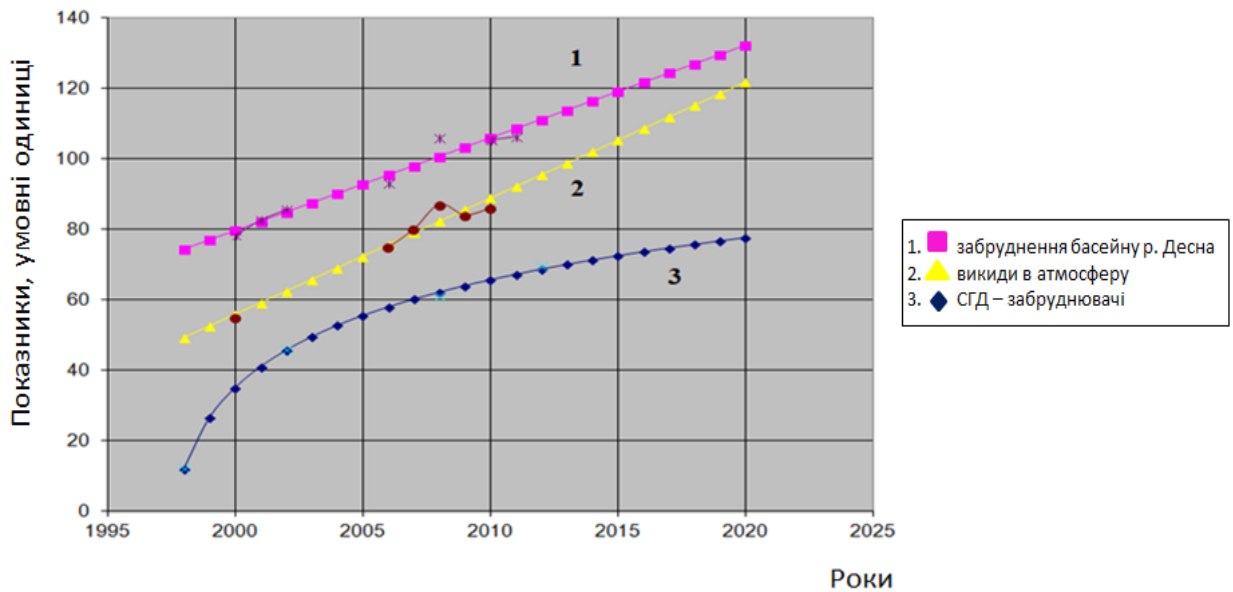

Рисунок 3 – Фактичні дані і прогноз погіршення ситуації за умови не впровадження екологічних стандартів: 1– забруднення басейну р. Десна, 6 млн. м³; 2 – викиди в атмосферу, кг/1 особу; 3 – кількість СГД – забруднювачів, %.

З огляду природних умов для Чернігівщини є прийнятним варіант [21] покласти на Україну по відношенню до глобальної економіки місію світового виробника і постачальника якісних продуктів харчування, а також провідного лікувально - оздоровчого та курортно - туристичного центру Європи. Але реалізувати цей варіант розвитку можливо, якщо змінити тенденції щодо викидів у водні ресурси, атмосферу, представлені на Рис. 3, тобто за умови впровадження екологічних стандартів і збереження чистого довкілля.

Використовуючи зміну кількісного показника G - готовності суспільства до розвитку екологічних аспектів корпоративної соціальної відповідальності [19] за роками, представлене на Рис.4 (показника, який враховує загальну кількість СГД і кількість СГД - забруднювачів) виявляємо погіршення ситуації і недостатнє розуміння суспільством існуючих проблем, що не сприятиме впровадженню екологічних стандартів.

Відомий план заходів [1] передбачає активізацію регіональних організацій стандартизації та сертифікації, які традиційно працюють з тими СГД, які вже мають певний стаж і досвід з надання продукції або послуг, але таких організацій лише десятки. В цей же час понад 80 000 незайнятих трудовою діяльністю громадян звертались у попередні роки до Чернігівського Міського центру зайнятості [14]. Це - особи без спеціальної підготовки (можна сказати – з нульовою підготовкою) в галузі стандартизації, сертифікації, якості, але це і є ті потенційні СГД, від яких залежить подальший розвиток економіки регіону та стан довкілля. Тому приходимо до висновку, що можна із залученням відповідних організацій і фахівців розширити можливості Міського центру зайнятості, який приділяє значну увагу професійному навчанню. Перший досвід такої роботи отримано нами в межах договору про співпрацю [22], який започатковує нові дружні стосунки між суспільством і бізнесом.

В зв'язку з тим, що навантаження на одне вакантне місце сягало 17 осіб [17,с.21], понад 25% навчалися з метою отримання будь - якої або іншої професії. Як відомо, працівники Центру зайнятості контактують як з роботодавцями, так і з безробітними, формують масив знань щодо стратегічних цілей для СГД - виробників і постачальників якісних продуктів харчування, а також СГД, які зможуть на європейському рівні надавати лікувально - оздоровчі та туристичні послуги. Цю роботу можна посилити співпрацею з викладачами університетів та представниками регіональних відділень стандартизації, сертифікації.

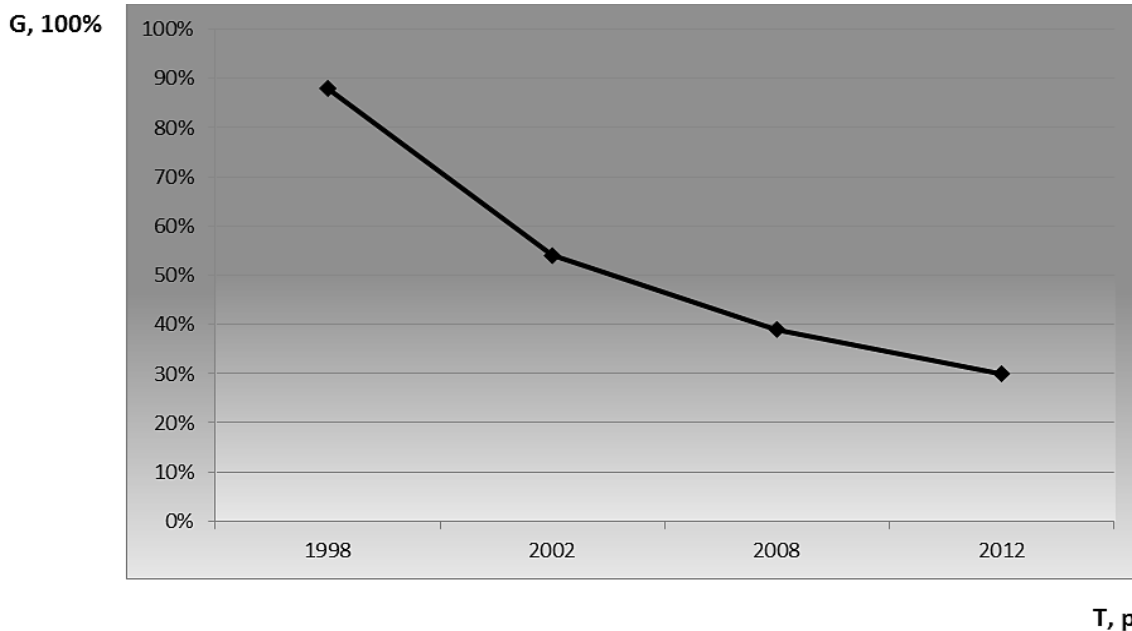

Рисунок 4 - Рівень готовності суспільства до розвитку екологічних аспектів корпоративної соціальної відповідальності та впровадження відповідних стандартів (G) у період 1998 - 2012 рр. на прикладі Чернігівського регіону

Для того, щоб звернути увагу роботодавців і майбутніх робітників до можливостей ефективного впровадження систем управління якістю нами проводилась роз'яснювальна робота, приймали участь у проведенні спільно з представниками Міського центру зайнятості семінарів. На цих семінарах надавалась інформація про нормативні документи (НД), методи і засоби TQM, наявність міжнародних стандартів, гармонізованих в Україні, проводилось анкетування учасників, розроблено інформаційний листок про впровадження систем управління в організації. Ці питання є важливими, тому що соціально - економічна ситуація обумовила і проблему з кадрами. У попередні роки великі підприємства мали солідні відділи стандартизації, забезпечені досвідченими фахівцями, які під керівництвом Держспоживстандарту та галузевих Міністерств брали участь у науково - дослідних роботах, нарадах, створювали умови для розуміння всім колективом важливості стандартизації, сертифікації, забезпечення якості та безпечності. Сьогодні лише поодинокі виробництва зберегли подібні структурні підрозділи, і кількість працівників в них суттєво зменшилась. Вже зараз визнається недостатня обізнаність нинішніх фахівців навіть в керівних організаціях з науково - технічною документацією щодо СУЯ, НАССР та СЕК, відставання у знаннях, викликане недостатнім володінням іноземною мовою [23].

Таким чином, не тільки процес сертифікації, а й процес підготовки майбутніх фахівців з цього напрямку відбувається сьогодні в складних соціально - економічних та психологічних умовах. І важливу позитивну роль в даній ситуації може відігравати неформальна співпраця центрів стандартизації, метрології та сертифікації та керівників великих підприємств із студентами і викладачами з метою залучення до практичних проблем регіону, надання останніх версій науково - технічних документів, усвідомлення важливості робіт з цього напрямку.

В зв'язку з тим, що проведені нами опитування виявили низьку інформованість про системи управління якістю, нормативні документи процесу сертифікації, використання методів і засобів TQM, запропоновано створення постійно діючого безкоштовного Консультаційного центру з питань управління якістю виробництва продукції (КЦ УЯ) для підприємств Чернігівщини на базі кафедри Управління якістю і проектами з участю ДП «Чернігівстандартметрологія», Чернігівського міського центру зайнятості. Алгоритм такої співпраці представлено на Рис.5.

Як показано на Рис.5 інформація щодо стандартизації, сертифікації, якості ділиться на два блоки, вибір обсягу знань (блок 1 чи блок 2) здійснюється залежно від рівня освіти зареєстрованого безробітного. При позитивних результатах подальшої роботи за фахом створюються умови для сертифікації продукції чи послуг, співпраці з ДП «Стандартметрологія» що сприяє інтенсифікації процесу впровадження СУЯ.

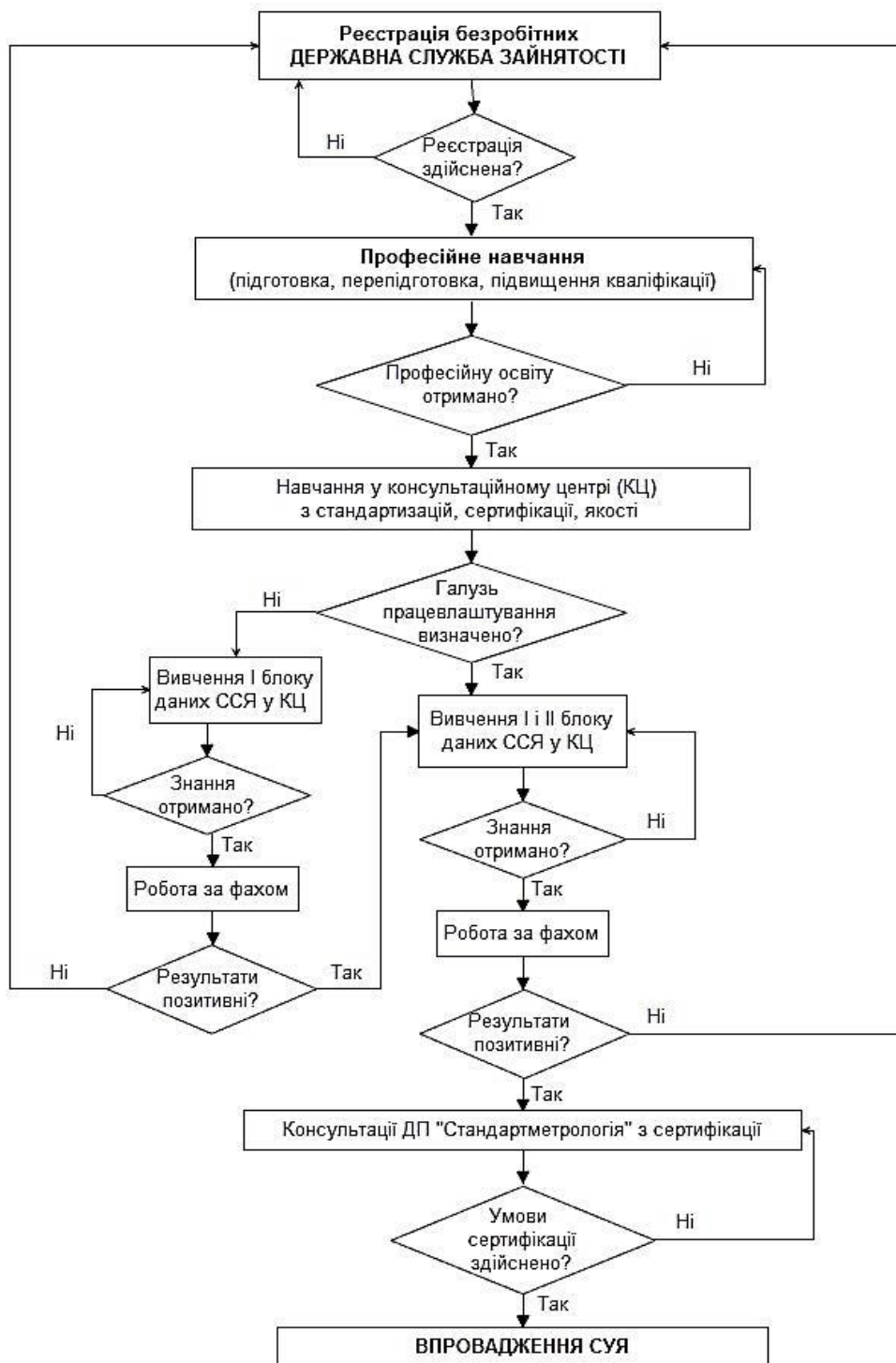

Рисунок 5 – Алгоритм підготовки до впровадження СУЯ з використанням фактору працевлаштування

Висновки

1. Виявлено, що постійне зростання кількості суб'єктів господарської діяльності - забруднювачів довкілля - потребує спеціальної інформаційно - просвітницької роботи, яку запропоновано проводити спільно з центром зайнятості на базі постійно діючого безкоштовного Консультаційного Центру із залученням фахівців відповідних навчальних закладів, тому що не охоплені впровадженням СУЯ суб'єкти господарювання створюють умови, які унеможливають екологічну діяльність інших тим, що все активніше забруднюють довкілля, позбавляючи українських підприємців привабливіших варіантів щодо виробництва якісних продуктів харчування, створення лікувально – оздоровчого та курортно – туристичного центру Європи.

2. Розроблено алгоритм підготовки до впровадження систем управління якістю з використанням фактору працевлаштування. Запропоновано обсяг знань щодо стандартизації, сертифікації, якості визначати залежно від рівня освіти зареєстрованого безробітного і галузі потенційного працевлаштування. При позитивних результатах подальшої роботи за фахом створюються умови для сертифікації продукції чи послуг, що сприяє інтенсифікації процесу впровадження СУЯ.

3. Основними завданнями КЦ УЯ визнати:

- підвищення іміджу суб'єктів господарської діяльності та їх конкурентоспроможності шляхом вдосконалення механізму ознайомлення їх з нормативною базою систем управління якістю, сертифікації продукції і послуг;

- проведення безкоштовних консультацій, семінарів для окремих громадян, представників виробництв з метою підвищення рівня ділової досконалості або груп потенційних суб'єктів господарської діяльності, визначених за допомогою міського центру зайнятості;

- розробку рекомендацій з метою поліпшення інформованості СГД у перевагах впровадження стандартів, які сприяють поліпшенню якості продукції, процесів, послуг, захисту довкілля;

- визначення реальних об'єктів (процеси, продукція, послуги) для застосування методів і засобів TQM.

Література

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.06.2013 «Про затвердження плану заходів щодо розроблення, впровадження і функціонування систем управління якістю, екологічного управління та інших систем управління»//Офіційний сайт Верховної Ради України. - Режим доступу:<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/492-2013-%D1%80>.

2. Бубела Т. Національна система оцінювання якості /Т.Бубела, П.Столярчук // Управління якістю в освіті та промисловості: досвід, проблеми та перспективи: Міжнародна науково - практична конференція (м.Львів, 22 - 24 травня 2013). - С.44 - 45.

3. Зенкін А.С. Побудова комплексу нормативних документів для інтегрованих систем якості на основі обмеження різноманітності / А.С.Зенкін, Г.І.Хімічева, Б.І.Барей// Стандартизація, сертифікація, якість. – 2003. – №2(21). – С.22 - 25.

4. Грищенко Ф. Визначення статистичних методів під час розроблення, впровадження і функціонування систем управління якістю. / Ф.Грищенко, Т.Лісніченко // Стандартизація, сертифікація, якість. – 2014. – №5. – С.23 – 32.

5. Гриньов Б. Досвід роботи міжнародних організацій зі стандартизації. / Б.Гриньов, Ю.Даниленко, В.Любинський // Стандартизація, сертифікація, якість. – 2014. – №5. – С.11 - 13.

6. Бондар О.І. Сучасний стан та перспективи розвитку української системи технічного регулювання в галузі охорони навколишнього природного середовища,

раціонального використання природних ресурсів та екологічної безпеки / О.І. Бондар, С.В. Берзіна // Вісник екологічної безпеки. - 2012. - № 9. - С.30 - 33.

7. Анищенко І. Чернігівщина. Забруднення довкілля. Розвиток екологічних аспектів соціальної відповідальності / І. Анищенко, Т. Рудик, І. Іванова, Ю. Іванова (Шатохіна) // Стандартизація, сертифікація, якість. – 2010. - № 1. – С.10 - 13.

8. Експерти відзначають відмінні перспективи для подальшого розвитку екологічних стандартів ISO//Стандартизація, сертифікація, якість. - 2014. - №3. - С.16.

9. Семінар «Глобальні проблеми води. Як можуть допомогти стандарти ISO » // Стандартизація, сертифікація, якість. - 2012. - № 5. - С. 16.

10. Кабаков Ю. Два важливих чинники «зеленого зростання» України / Ю.Кабаков// Стандартизація, сертифікація, якість. – 2014. – №3. – С.35 - 38.

11. Сабатовська І. Роль неперервної освіти у професійному зростанні особистості/І.Сабатовська, А.Сидоренко // Управління якістю в освіті та промисловості: досвід, проблеми та перспективи: Міжнародна науково - практична конференція (м. Львів, 22 - 24 травня 2013). - С.146 - 147.

12. Стандартизація, сертифікація, якість. – 2014. – №5. – С.70 - 71.

13. Калита П. Прірва неконкурентоспроможності / П.Калита // Стандартизація, сертифікація, якість. – 2014. – №5. – С.40 - 42.

14. Економічна активність населення Чернігівської області. Статистичний збірник / Головне управління статистики в Чернігівській обл. - Чернігів. - 2009. - 133 с.

15. Віткін Л. Світовий досвід упровадження та сертифікації систем управління/ Віткін Л. // Стандартизація, сертифікація, якість. – 2010. – №2. – С.43 – 49.

16. Бутко М. Реформи і регіон. Ред. О.В. Ткаченко. – Чернігів: Сіверянська думка, 1999. – 248 с.

17. Показники Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України Чернігівської області. Статистичний бюлетень / Головне управління статистики в Чернігівській обл. - Чернігів. - 2013. - С.4 - 6.

18. Економічна активність населення Чернігівської області. Статистичний збірник / Головне управління статистики в Чернігівській обл. - Чернігів. - 2015. - С.4 - 13.

19. Іванова (Шатохіна) Ю. Аналіз рівня готовності суспільства до розвитку екологічних аспектів КСВ/ Ю. Іванова (Шатохіна), І. Іванова, Н. Радченко, О. Федоренко // Стандартизація, сертифікація, якість. – 2010. - №6. – С.46 - 50.

20. Клінцов Л.М. Прогнозування ситуації загального забруднення довкілля Чернігівщини/ Л.М. Клінцов, Ю.В. Шатохіна.// Математичне та імітаційне моделювання систем МОДС 2014: IX міжнародна науково – практична конференція (м. Київ – с. Жукін, 23 – 27 червня 2014). – С. 26 – 28.

21. Кіндзерський Ю. До питання формування стратегії розвитку промисловості, політики та механізмів її реалізації /Ю.Кіндзерський // Економіст. - 2013. - №8. - С.10.

22. Вдосконалення механізму поліпшення зайнятості населення Чернігівщини, підвищення іміджу суб'єктів господарської діяльності та їх конкурентоспроможності: Звіт з НДР (закл)/Чернігівський державний інститут економіки і управління. - №РК 0114U003136. - Чернігів, 2013. – 28 с.

23. Гордієнко Т. Деякі аспекти оцінювання ефективності діяльності національних ТК у 2008 - 2009 роках/ Гордієнко Т. // Стандартизація, сертифікація, якість. – 2010. – №2. – С.7.